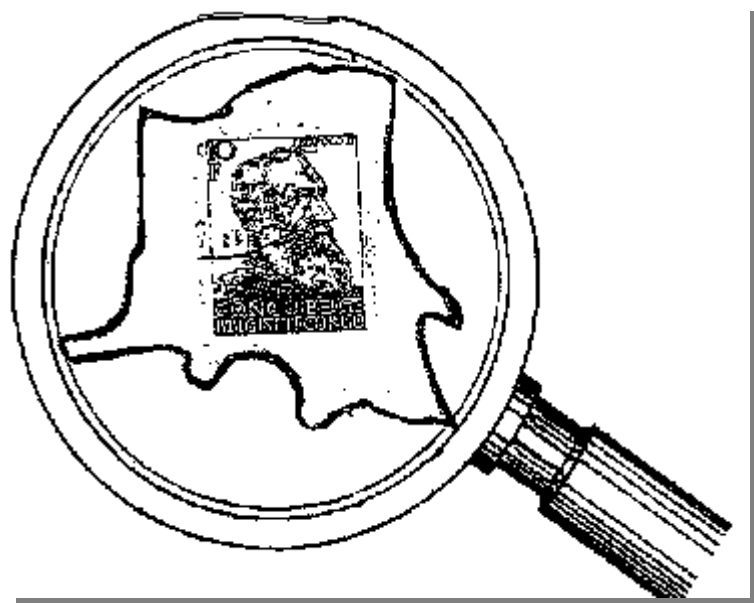

**Driemaandelijks
Filatelistisch
Tijdschrift**

Nr. 47 - september 2003
jaargang: 13

**KANTOOR VAN AFGIFTE
3140 — KEERBERGEN**

Verantwoordelijke uitgever:
Van Poyer Paul - Ringmusweg 2, 3140 - Keerbergen

Studiegroep
1990 - Belgisch Kongo - 2003

**Studiegroep
Belgisch Kongo**

Studiegroep Belgisch Congo

Vormgeving: Van Poyer Paul

Medewerkers: Walter Deijnckens, Louis Baeten

Druk: Bonheiden Copy Service

Eindredactie: Van Poyer Paul

Raad van Bestuur:

Voorzitter & secretaris:

Walter Deijnckens, Mariettalei 38, 2930 - Brasschaat tel: 03/665.16.04
walter.deijnckens @ skynet.be

Ondervoorzitter &

Veilingmeester: Louis Baeten, Antwerpsesteenweg 319, 2500 - Lier tel: 03/480.22.83

Penningmeester: Roland Ingels, Hogenakker 134, 9100 - St. Niklaas tel: 03/778.24.25

Redactie: Van Poyer Paul, Ringmusweg 2, 3140 – Keerbergen tel: 015/52.96.46

Vergaderingen:

elke vierde donderdagavond van de maanden maart, juni en november

Vergaderlokaal: t Kartuizerhof, Karthuizervest 55-57, **2500 – LIER**

Lidgelden:

7,5 Euro voor leden die in België wonen.

11,5 Euro voor leden in het buitenland.

Rekeningnummer KBC: 409-5057261-16 t.n.v.

Studiekring Belgisch Kongo

Hogenakker 134

9100 - Sint. Niklaas

Onze vereniging is aangesloten bij:

- Koninklijke Landsbond der Belgische Postzegelkringen nr.: 194

Inhoud :

- Zepelin post met Ruanda-Urundi pag. 1
- Houten scheepjes in het oerwoud pag. 2, 3, 4, 5, 6
- Boekbespreking pag. 7
- Ontbrekende luchtpostzegel pag. 8
- Vervalsing pag. 9
- Gescheurd toegekomen te Leopold 1 pag. 10
- Enkelrondstempels 23 mm pag. 11
- Enkelrondstempel vanaf 1909 pag. 12
- Gestempelde zegels pag. 13, 14

Zeppelin post met Ruanda-Urundi zegels.

W. Dejinckens KLBP - 194

Op de 35ste veiling van 7 maart 1997 van het Franse veilinghuis Bertrand Sinais werd onder lot 10.800 een: 'carte postale par Zeppelin aff. Mixte Allemagne - Ruanda-Urundi' aangeboden tegen een inzet prijs van 23.000 Franse franken (138.000 Bef.). Het lot heeft toen geen koper gevonden. Het poststuk is in kleur wellicht op ware grootte weergegeven wat gezien de inzet prijs ook wel mag.

De postkaart vertrekt in Usumbura op 26-10-31.14 met een frankering van 35 centiemen. Het internationaal tarief voor een postkaart bedroeg vanaf 1.5.1927 - 1 frank. Het drukwerk tarief was vanaf 1.5.1925 - 35 centiemen maar werd op 1.1.1931 verhoogd tot 40 centiemen.

Helaas kunnen we op de achterzijde niet lezen om na te gaan wie de kaart heeft verstuurd.

De grote tijdsperiode tussen het versturen en de Zeppelin vlucht laat ons vermoeden dat de kaart al lang aangekomen was in Magdeburg maar voor de gelegenheid Duitse zegels werden bijgekleefd en afgestempeld te Friedrichshafen en de vermelding bijgeschreven via Enschede. Een rode privé stempel Mit Luftschiff Graf Zeppelin werd geslagen en de kaart heeft de rondvaart van de Zeppelin meegemaakt.

In het boek van J. Boeman: 'Postvluchten' lezen we op bladzijde 40-A onder vlucht 97. 18-6-32 postvaart van de Graf Zeppelin naar Nederland. Op deze derde vaart voer het luchtschip van Friedrichshafen naar Enschede. De heen en weer vlucht duurde 24 uur.

Op de volgende bladzijden staan poststukken afgebeeld van de vlucht Enschede - Rotterdam en Rotterdam - Friedrichshafen. De molenstempel Fahrt nach den Niederlanden en de poststempel van Enschede 18.VI.9V.

Of hoe een kaartje van 35 centiemen opgepept kan worden tot absurde prijzen.

Houten scheepjes in het oerwoud

Door Valère Neirinck.

Over prauwen

De Etat Indépendant du Congo (en later ook *Belgisch Kongo*) hebben gezamenlijk tot zes maal toe een postzegel uitgegeven waarop inlandse prauwen staan afgebeeld, te weten vier voor de gewone postdienst en twee voor de luchtpost.

Het kan dus niet anders of deze vaartuigjes waren, en zijn ook nu nog, in dit grote land op de evenaar, van enorm belang.

Prauwen worden al eeuwenlang gebruikt in Afrika, archeologen hebben in Noord Nigeria (Dufuna) een 7500 jaar oude prauw opgegraven wat uitzonderlijk is, want hout is niet durabel. Men kan met zekerheid zeggen dat prauwen in Afrika al meer dan 3000 jaar in gebruik zijn.

Ook heel wat andere volkeren, wereldwijd rond, beschouwen de prauw als een onmisbaar transportmiddel.

Prauwen waren in de 19de en 20ste eeuw, een van de belangrijkste vervoermiddelen in Kongo, een land waar praktisch geen wegen bestonden. Ze werden vooral ingezet voor visserij, goederenvervoer en veerdienst. Ook als staatsievaartuig en oorlogsschip werden ze veelvuldig gebruikt.

Toen H.M. Stanley de Kongostroom voor de eerste maal afvoer en in kaart bracht, beschikte hij, behalve over zijn *Lady Alice*, ook nog over een vloot van ongeveer 25 prauwen waarvan er verschillende meer dan 3000 kg wogen en die, telkens ze stroomversnellingen ontmoetten, over land, omheen dit obstakel moesten gesjouwd worden! Een slavenwerk!

Zelfs nu nog in de 21ste eeuw is in Midden Afrika de prauw een zeer veel gebruikt vervoermiddel, en is ze nog steeds een onmisbaar hulpmiddel bij de hedendaagse visvangst zowel op de grote meren, op de talloze rivieren in het evenaarswoud als op zee.

Het woord **Prauw** (fr. pirogue) komt eigenlijk voort van het Indonesische woord '*perahu*' en betekent "boomstamkano". Het is een door het uithollen van een boomstam verkregen lang en smal vaartuig. Het wordt voortbewogen door roeiers met behulp van pagaaien, soms ook door de wind te benutten wanneer een primitief zeil gehezen wordt. In ondiepe waters of moerassen gebruikt men een lange stevige stok waarmee men de prauw kan voortduwen. Grote prauwen, waarin verscheidene 10-tallen roeiers aanwezig zijn worden aangevoerd door een prauwvoerder of een prauwschipper.

Om bij het roeien de goede cadans te houden is er meestal ook een trommelaar of tamtamspeler aan boord.

Heden ten dage worden prauwen meer en meer voorzien van een buitenboordmotor.

Een grote prauw staat tentoongesteld in het Afrikamuseum in Tervuren. Deze prauw werd geschonken door de lokale bevolking van het gewest Ponthierstad (nu Ubundu, ongeveer 100 km zuidelijk van Kisangani). Deze prauw was voordien reeds gebruikt om het gezelschap van koning Leopold III te vervoeren toen deze dit gewest bezocht. De prauw werd per schip van Belgisch Kongo naar Antwerpen vervoerd, en vandaar door de Genietroepen, gekazerneerd in Burcht, naar Tervuren gebracht. Ze is in het museum aangekomen in 1958.

De totale lengte van deze prauw is 22,5 m., de grootste breedte is 111 cm. en de totale hoogte is 85 cm. De zijwanden zijn 5 à 8 cm dik doch nabij de kiel ongeveer 15 cm wat een grote stevigheid verzekerd. Het totale gewicht van deze tentoongestelde boomstamkano is ongeveer 3500 kg.

Aan beide zijden zijn grote openingen aangebracht, deze dienen om aan te meren, ofwel om een roeispaan als roer te bevestigen.

De gebruikte houtsoort is *Entandrophragma*, een zeer waardevolle acajou of mahoniesoort, welke ook als meubelhout zeer gezocht is. Om een dergelijke prauw te kunnen vervaardigen moest een mahonieboom van ongeveer 60 m hoog, minstens 180 cm in doormeter en met een ouderdom van 300 à 400 jaar oud worden omgehakt.

De Lengola- en Lokele volkeren die deze prauw schonken leven langsheen de Kongostroom, van boven Kisangani tot Kinshasa. Zij wonen soms met een ganse familie in één grote prauw, waarbij dan een rieten dak over de prauw wordt gelegd om hen te beschermen tegen te felle zon of tegen de regen. Deze rivierbewoners beheersen zeer goed de techniek om prauwen te maken. Nabij de middenloop van de Kongostroom in het gebied van het evenaarswoud werden vroeger vrij vaak dergelijke grote prauwen aangetroffen, aangezien in deze streek toen nog vrij grote bomen voorkwamen.

Sinds 1960 zijn door sterke kappingen in het evenaarswoud, o.a. voor het aanmaken van prauwen, deze grote prauwen uiterst zeldzaam geworden. Prauwen van 12 tot 15 m. lang zijn nu reeds grote uitzonderingen. Soms worden nu zelfs bomen omgehakt tot op 7 à 10 km. van de rivier. Daarna wordt de uitgehakte prauw over land naar de rivier gerold.

De zeer grote prauwen, nl deze van 20 à 25 m. lang werden gebruikt voor lange afstandstransport, voor prestigetochten en voor oorlogsvoering. Om zulke grote prauwen voort te sturen zijn soms 20 tot 50, of zelfs 60 tot 100 roeiers nodig.

Bespreking van de zegels

I.

Voor de gewone post verscheen de eerste zegel waarop prauwen zijn afgebeeld op 25-11- 1894, (OPC 17) het is een zegel met een frankeerwaarde van 10 c. Die zegel kreeg 3 maal een andere kleur:

- Roodbruin: van 25-11-1894 tot 24-01-1895
- Blauw: van 25-01-1895 tot 26-06-1900
- Karmijn: van 26-06-1900 tot 1922

De 10c. frankeerwaarde diende voor het frankeren van postkaarten (van 1910 tot 1921) en ook werd ze gebruikt als bij frankering.

Het zegelbeeld is gebaseerd op een diorama van MOLS & ENGELEN, die tentoongesteld werd op de wereldtentoonstelling van Antwerpen in 1849.

Het stelt de strijd voor tussen de Belgische troepenmacht; bijna uitsluitend inlandse soldaten; en het leger van de Arabische slavenhandelaars, bij de verovering van de STANLEY-FALLS. Het gevecht begon op 18-03-1893 en duurde 3 dagen. Gezien de numerieke overmacht van de Arabieren riep de aanvoerder Commandant TOBBACK de hulp in van Commandant CHALTIN. Met het staatschip "*VILLE DE BRUXELLES*" vaarde Chaltin met zijn manschappen vanuit Basoko; aan de Kongostroom; stroomopwaarts naar de Stanley-Falls. Na een verbeten en bloedige strijd veroverden zij de vesting van de Arabieren. Bij de Arabieren sneuvelden er ruim 800 manschappen, ook vele inlandse soldaten van de Belgische troepenmacht verloren het leven. Een groot aantal Arabieren werd krijgsgevangen genomen en ruim 1100 inlanders door de Arabieren als slaven vastgehouden, kon bevrijd worden. Ook een grote voorraad ivoor en rubber werd in beslag genomen.

De nederzetting aan de Stanley-Falls kreeg in 1898 de naam "STANLEYVILLE".

In het zegelbeeld herkent men:

- rechts: de Arabische nederzetting, met een grote prauwenvloot die er afgemeerd ligt
- midden in: de prauwen met de strijdende soldaten
- meer naar links: het Arabisch eiland, dat de eerste dag van de strijd al veroverd werd
- links: het station van de Belgische nederzetting
- op de achtergrond: de Stanley-Falls met enkele schepen op de Kongostroom (o.m. "*VILLE DE BRUXELLES*")

II.

De volgende zegel met prauwen verscheen op 21-11-1896 (OPC 23) en werd gedrukt door Waterlow & Sons (Londen) met een blauwgroen kader; het zwarte middenstuk stelt een Kongolese prauw voor, bemand met inlandse roeiers en varend op de Kasairivier, die een van de belangrijkste zijrivier van de Kongostroom is.

Voor de afbeelding van deze zegel heeft kennelijk een foto gediend die genomen werd in 1895 en gepubliceerd in koloniale tijdschriften zoals "La Belgique Coloniale" en "Le Congo Illustré". De zegel heeft een frankeerwaarde van 40c. en diende als aanvulling om tot opgelegde frankering en te komen. De omkadering van deze zegel heeft 2 maal een kleurverandering ondergaan: blauwgroen en karmijnbruin.

III.

Op 2 augustus 1921 verschenen in Belgisch Kongo de eerste luchtpostzegels. Het nr. LP3 van deze reeks, had een frankeerwaarde van 2 ft en was blauw van kleur. Dit zegelbeeld stelt een groep prauwen voor, afgemeerd bij een dorp aan de Kongostroom. Sommige inlandse roeiers zijn nog aan boord, anderen verlaten hun prauwen begeven zich waarschijnlijk huiswaarts.

Ook toen was het voor sommige mensen blijkbaar een onoverkomelijke opdracht om foutloos een tekst te vertalen van het Frans naar het Nederlands, aangezien onderaan op deze zegel de vermelding staat: "POSTLUCHTDIENST" i.p.v. "Luchtpostdienst".

IV.

Op 1 april 1931 (OPC 180) verscheen een zegel, frankeerwaarde 4 Fr. die een 15-tal prauwen afgemeerd langs de Kongostroom te Stanleyville voorstelt. Enkele roeiers en vissers bevinden zich nog aan boord.

Het graveerwerk voor deze prachtige zegel werd uitgevoerd door het "Institut de gravure de Paris" en de zegels werden gedrukt in diepdruk door het Zegelwerkhuis te Mechelen. De zegel werd buiten gebruik gesteld op 01-09-1942.

V.

Op 22 januari 1934 verschenen een reeks luchtpostzegels waarop een vliegtuig is afgebeeld die over een viertal grote prauwen vliegt. Waarschijnlijk varen deze prauwen op de Kongostroom.

De tekening en het graveerwerk zijn van J. De Bast en de zegeldrukkerij van Mechelen heeft ze geproduceerd in diepdruk.

Hiervan waren er 9 verschillende frankeerwaarden beschikbaar.

Deze zegels zijn buiten gebruik gesteld op 01-01-1951.

VI. Tenslotte op 02 januari 1953 verschenen ter gelegenheid van het "Kivu-festival" (een handelsbeurs), twee zegels (OPC 325 en 326). Het zegelbeeld stelt een zicht voor op het Kivumeer waarop een prauw vaart. Het Kivumeer ligt in het oosten van Kongo en vormt er de grens met Rwanda. Twee bekende steden aan het Kivumeer zijn Bukavu; hoofdstad van de provincie Kivu; die ten zuiden van het Kivumeer ligt en Goma; bekend door zijn beruchte vulkaan; en die benoorden het Kivumeer ligt.

De twee zegels zijn identiek, alleen de kleur is verschillend. De rood/zwarte zegel heeft een frankeerwaarde van 3 fr., de blauw/oranjebruine vertegenwoordigt 7 fr. De zegels werden gedrukt bij "Thomas De la Rue & Co. Ltd." te Londen. Deze zegels werden buiten gebruik gesteld op 1 April 1955.

Bronnen

Stadsbibliotheek De Biekerf, Brugge
Officiële postzegel catalogus
De geschiedenis van de postdienst in Belgisch Kongo
Afrika Museum Tervuren

Congo Belge; émissions « Mols- Van Engelen» « Bilingue 1910» et « récupération 1921 ».

Met de publicatie van twee brochures over het « platen » van de Mols en Van Engelen Belgisch Congo zegels toont dhr. Leo Tavano dat hij een waardige leerling en opvolger is van de overleden grootmeesters dhr. Keach en Heim.

Over het meest recentelijk werk: Bilingue 1910 et récupération 1921, uitgegeven in 2002, vertelt dhr. Tavano in zijn voorwoord dat de « plating » van deze zegels niet zo populair liggen bij de verzamelaars wegens de vele mogelijkheden en moeilijkheden voor het juist bepalen van de kader en centrum platen. Het is juist de verdienste van dhr. Tavano, per zegel, alle mogelijkheden en combinaties van platen en tandingen van de zegels verzamelt te hebben. Met duidelijke kleuren fotokopies legt hij de verschillen tussen de platen uit en geeft tegelijkertijd de variëteiten van de zegels aan. Met sterke vergrotingen van de centrum plaat kan men de reparaties aan de plaat goed onderscheiden. De kleinere waarden van 5, 10, 15, 25 centiemen komen ruim aan bod. Maar ook de hogere waarden van 40 en 50 centiemen en de 1, 3, 5 en 10 frank die minder veranderingen in de platen hebben ondergaan worden degelijk besproken.

Een overzichtelijk werk van 86 bladzijden dat niet mag ontbreken bij iedere verzamelaar van de prachtige Belgisch Congo « Mols- Van Engelen » postzegels.

Prijs: te bestellen bij Van Looy&Van Looy, Lange Koepoortstraat 43 te Antwerpen.

Afrique Orientale Allemande, occupation Belge 1916-1922 emission de Londres.

Alhoewel niet aangegeven bestaat het werk van dhr. Tavano over de « Afrique Orientale Allemande, occupation Belge » over verschillende hoofdstukken.

Voor het eerste hoofdstuk over de ontwikkeling van de oorlog met Duits Oost-Afrika bundelt dhr. Tavano de publicaties van de heren dokter De Graeve, André Vindevoghel en dhr. R. De Graeve. Kort en bondig wordt over 5 bladzijden de situatie in de periode van 1916-1922 uitgelegd.

In de twee volgende hoofdstukken wordt zowel de opdrukken Est Africain Allemand occupation Belge - Duits Oost Afrika Belgische bezetting als de verschillende kader en centrum platen vermeldt die gebruikt werden om de postzegel te drukken behandeld.

In het midden van de studie wordt op gele bladen de verschillende mogelijkheden van de platencombinaties met de tandingen en de opdrukken uitgelegd.

In een uitvoerig laatste hoofdstuk worden de afstempelingen die gebruikt werden gedurende de periode 1919-1922 behandeld. Hier opnieuw een duidelijk en kort overzicht van de gebruikte stempels al is het een beetje spijtig dat dhr. Tavano geen rekening heeft gehouden met Nederlandstalige publicaties over dit onderwerp.

Deze tweede editie bevat meer kleurenkopies wat het geheel beter opfleurt en het bevat twee bijkomende bladzijden over de kader en centrum platen van 5 centiemen bruin lila (bladzijde 19a) en onregelmatigheden en omgekeerde opdrukken van de 30 c (bladzijde 33a). De zwart-wit fotokopies zijn tevens van betere kwaliteit.

De studie bevat 46 bladzijde (+2) en heeft door zijn bijkomende uitleg over de afstempelingen en historiek overzicht een meerwaarde die ook niet specialisten moet kunnen aanspreken.

Prijs: te bekomen bij Van Looy&Van Looy, Lange Koepoortstraat 43 te Antwerpen.

Door Walter Deijnckens

Ontbrekende luchtpostzegel.

Walter Deijnckens, december 2002

Etiket **Par Avion** doorgedaan wegens tekort aan frankering.

Brief van Usumbura 24.9.32 naar Brussel over Kigoma 28 se 1932, Dodoma 1 oc 1932 en Brindisi posta 7.10.32 met ontbrekende luchtpostzegel van 5 fr.

Port voor brief van 1.1.1931 tot 31.1.1934: 1.25 fr. voor 20 gr + 0.75 fr. voor bijkomende 20 gram of 2 fr totaal.

Luchtrecht via Imperial Airways over Dodoma en Brindisi (lijn Kaapstad - London) bedroeg in deze periode 4 fr. per 10 gram of gedeelte van 10 gram. Verschillende voorbeelden worden aangehaald door F. Broeckaert in zijn boek Luchtrechten 1920-1940 tijdens de periode maart 1931 en maart 1933. Geen officieel order of ordonnantie voor dit tarief werd echter terug gevonden. Vermits de brief tot 30 gram woog bedroeg het luchtrecht 3 x 4 fr. of 12 frank of de ontbrekende zegel van 5 fr.

Waar de zegel is losgekomen of afgenomen kunnen we niet nagaan maar de snelheid waarmee de brief in Brindisi is aangekomen veronderstellen we dat de brief per landpost vanuit Brindisi naar Brussel werd verstuurd.

Mooi voorbeeld van onderweg beschadigde brief.

VERVALSINGEN.

Walter Deijnckens

In zijn studie Afrique Orientale allemande occupation Belge 1916-1922 emission de Londres haalt dhr. Leo Tavano vervalsingen aan die gedaan zouden zijn door dhr. Nysten. Het gaat hier over de omgekeerde opdruk op de 5 cent groen en 10 cent karmijn zegels, ook dubbel opdrukken op de 10 cent karmijn, 40 c bruin karmijn, 50 c roodbruin en een opdruk occupation op een 40 cent bruin karmijn zegel dat zelfs niet mogelijk is.

De laatste jaren zijn in verschillende veilingen poststukken aangeboden naar het adres van dhr. Walter Nysten, philatéliste, 156 avenue des Petits Coqs, Anvers. De poststukken zijn meestal gefrankeerd met Belgisch Congo zegels en dragen maritieme afstempelingen.

Om tot een conclusie te komen of deze afstempelingen wel correct zijn en niet vervalst zouden we graag alle informatie over deze filatelist bekomen met eventuele fotocopies van poststukken aan zijn adres gestuurd.

Informatie te richten aan walter.deijnckens@skynet.be of Mariettalei 38, 2930 Brasschaat.

Parvenu déchiré à Leopoldville 1 - Gescheurd toegekomen te Leopoldville 1.

Aangetekende brief van Gent 2 op -4-5-50 naar Leopoldville, komt aldaar gescheurd aan en wordt hersteld door de postmeester met herstel etiketten model nr. 16.P. (*type 5 - zie artikel W. Deijnckens Studiegroep Belgisch Kongo nr. 11 van maart 1994*). Dit herstel etiket is het enige tweetalig in gebruik en kan terug gevonden worden vanaf de jaren 1950.

Afstempeling van Leopoldville 1 Leopoldstad 1 van -6-5-50.13 en violet lijnstempel

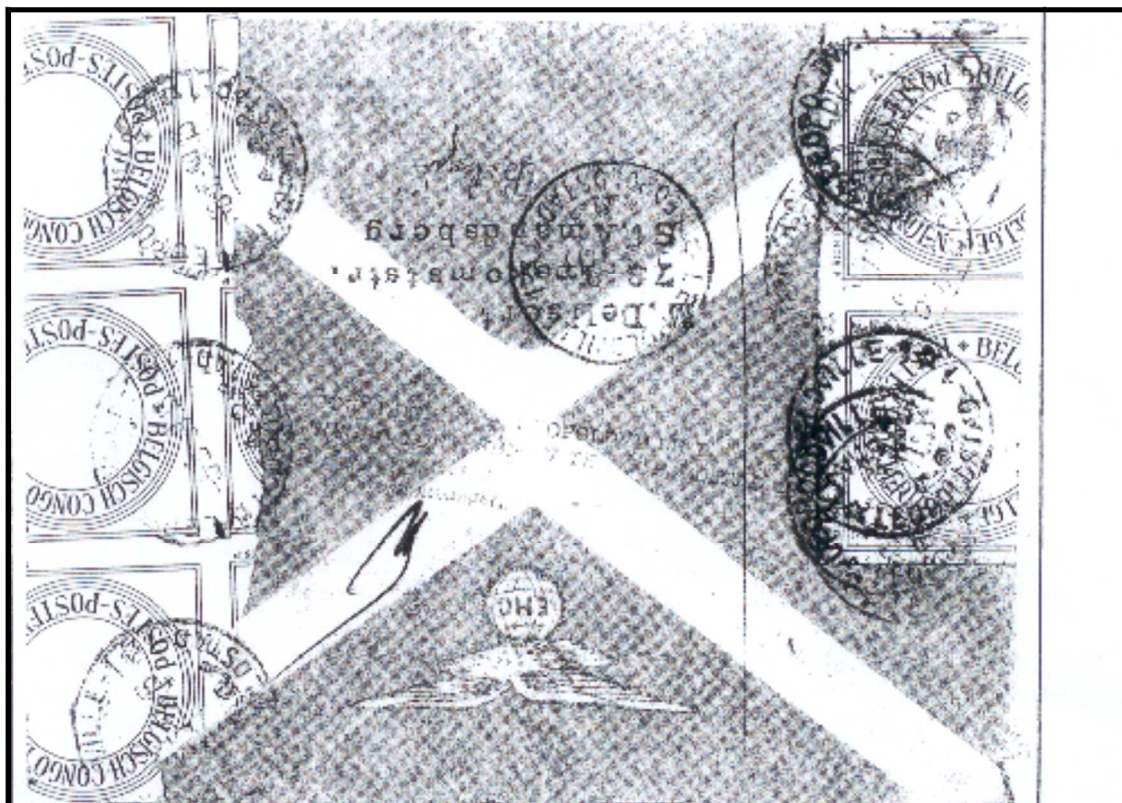
‘PARVENU DECHIRE A LEOPOLDVILLE 1’

‘GESCHEURD TOEGEKOMENTE LEOPOLDSTAD 1’

Le percepteur

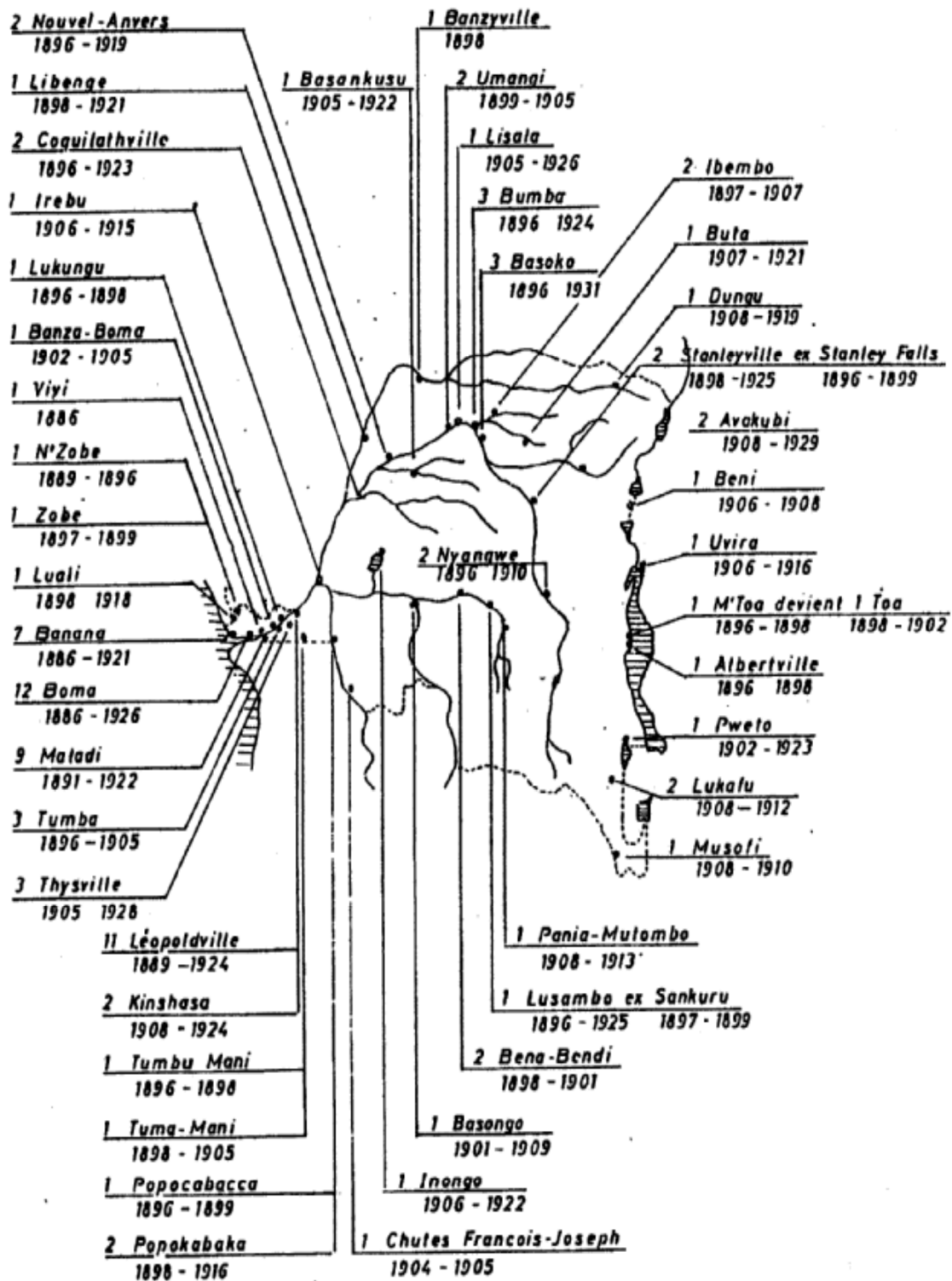
De postontvanger.

(Verz.L. De Clercq)

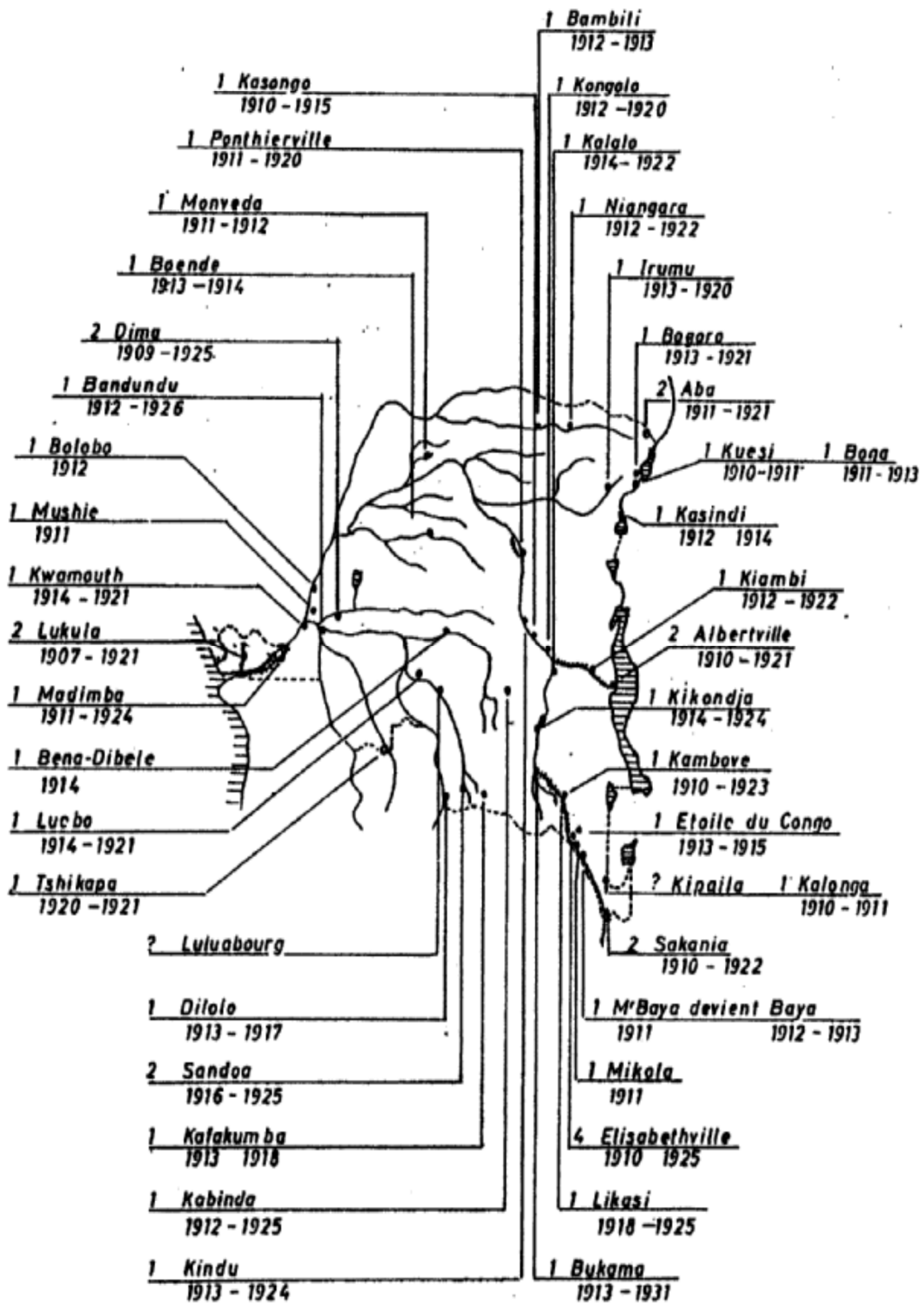
Walter Deijnckens, januari 2002

DE ENKELRONDSTEMPELS VAN 23 mm
van het ETAT Indépendant du Congo 1886 - 1909

Het cijfer voor de plaatsnaam betreft het aantal gebruikte stempels

DE ENKELRONDSTEMPELS
van Belgisch Kongo vanaf 1909

Het cijfer voor de plaatsnaam betreft het aantal gebruikte stempels

République - du - Congo
République Démocratique du Congo
Zaïre

GESTEMPELD

Na de onafhankelijkheid in juni 1960, beleven de stempels in de postkantoren, in ongewijzigde vorm in gebruik. Tenslotte zien we dat het stempelmateriaal in zijn kwaliteit en afdruk slechter en onduidelijker wordt. De leesbaarheid laat ter wenschen over en de inkt is van twijfelachtige kwaliteit.

Een voorbeeld van oudere stempels

Enkele voorbeeld van versleten stempels

Toch komen er nieuwe stempels in gebruik. Hier afgebeeld deze van LUBUMBASHI 5 AEROGAERE, een stempel met kleine letters. Nadien en of gelijktijdig een stempel van groot formaat. Hier afgebeeld een stempel van LIKASI.

Soms werd inkt gebruik van rode kleur, of van violetachtige kleur.

GURICKX JB, Lokeren

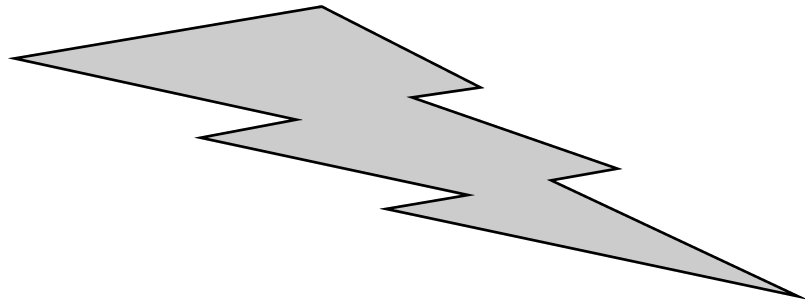
Beste leden,

In de maand september

is er geen vergadering op

de vierde donderdag avond

Wij verwachten u terug op donderdag
27 november 2003 om 19.30 uur.

Vergaderlokaal:

't Kartuizerhof, Kartuizervest 55-57
2500 - Lier

STUDIE GROEP BELGISCH KONGO

